

O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI

VOL. 1 ISS: 12 (2024)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

№	MUNDARIJA	
1.	ЎЗБЕКИСТОН СУҒУРТА БОЗОРИДА ВОСИТАЧИЛИК ФАОЛИЯТИНИ ЭКОНОМЕТРИК ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ ВА ПРОГНОЗЛАШ Матиязова Санобар Ражаббайовна	1
2.	СУҒУРТА БОЗОРИДА ИСТЕЪМОЛЧИЛАР ҲУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ Жакбаров Сардор	4
3.	ТАКОФУЛ РИВОЖИНИНГ ТАРИХИЙ ЖИҲАТЛАРИ ВА ТАРҚАЛИШ ГЕОГРАФИЯСИ Абдуллаев Равшан Вахидович, Дадабаев Умиджон Абдусамат ўғли	7
4.	ЎЗБЕКИСТОНДА СУҒУРТА МАҲСУЛУТИНИ СОТИШ КАНАЛЛАРИНИНГ БУГУНГИ ХОЛАТИ Абдимўминова Саодат Тахиржонова	10
5.	ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ СУҒУРТАЛАШДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ ТАЛАБИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ Нуруллаев Абдулазиз Сирожиддинович	13
6.	O'ZBEKISTONDA SPORT SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI M.N.Mamatov	16
7.	SUVEREN KREDIT REYTINGNING MAMLUKAT MOLIYASIGA TA'SIRI Tog'ayniyazov Shohzodbek Ural o'g'li	19
8.	VENCHUR FONDLARINI TASHKIL ETISH: JARAYON VA STRATEGIYALAR Talapova Nargiza Baxriddinova	21
9.	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ БЮДЖЕТ СИЁСАТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ Имомов Хамдилла Хамдамович	24
10.	MILLIY IQTISODIYOTDA MAHALLIY BYUDJETLAR DAROMADLARINI SHAKLLANISHDA HUDUDLAR IQTISODIY VA INVESTITSION SALOHİYATINING NAZARIY ASOSLARI Yusupov Ruslan	27
11.	LOGISTIKA VA TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINI INTEGRATSIYALASH UCHUN MOLIYAVIY BOSHQARUV STRATEGIYALARI Maxmudov Samariddin Baxriddinovich	31
12.	MDH MINTAQASIDA TRANSPORT SOHASIDAGI HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EOII TRANSPORT INTEGRATSIYASINING TASHQI OMILLARI VA XAVFLARI Xo'jayev Fazliddin Elmurodovich	35
13.	COMBATTING THE SHADOW ECONOMY AS AN IMPORTANT DIRECTION OF ECONOMIC POLICY FOR AN INCLUSIVE DEMOCRATIC SOCIETY (EXPERIENCE OF CENTRAL ASIAN COUNTRIES AS AN EXPAMPLE) Norbaev Tura, Abduraufov Jaloliddin	37
14.	EVROOSIYO IQTISODIY HAMJAMIYATI BILAN IQTISODIY HAMKORLIK MUNOSABATLARINI TASHKIL ETISH TAMOIYILLARI Hamdamova Nilufar Hamdullo qizi	42

O'ZBEKISTONDA SPORT SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI

M.N.Mamatov

TDIU mustaqil tadqiqotchisi, Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti, "Iqtisodiyot" kafedrasida katta o'qituvchisi
email: mamatovmirzied@gmail.com

ARTICLE INFORMATION	ABSTRACT
Volume: 1 Issue: 12 DOI: https://doi.org/10.55439/INS/vol1_iss12/225	Mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sport sohasini rivojlantirishga bo'lgan e'tibor yildan-yilga ortib bormoqda. Ushbu maqolada yurtimizda sport sohasini ustuvor darajada rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlariga e'tibor qaratilgan hamda sport sohasini moliyalashtirish masalalari va sohada olib borilayotgan islohotlar yoritib berilgan. Shuningdek, sport sohasini moliyalashtirish masalalarini takomillashtirish yuzasidan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.
KEYWORDS	<i>sport sohasi, sportni moliyalashtirish, byudjet mablag'laridan foydalanish, homiylik mablag'lari, sport inshootlari, sport tadbirlari.</i>

Kirish (Введение/Introduction)

Yurtimiz aholisi o'rtasida sog'lom turmush tarzini qaror toptirishda jismoniy tarbiya va sportning o'rni beqiyosdir. Sport sohasini jadal sur'atlarda rivojlantirish natijasida bugungi kunda sportchilarimiz jahon arenalarida yurtimiz bayrog'ini ko'klarga ko'tarish bilan birga, respublikamizni xalqaro miqyosidagi obro'sini sarbaland qilishda salmoqli hissalariini qo'shib kelmoqda.

Sport bilan muntazam shug'ullanish aholimiz, kelajak avlodlarimizning sog'lig'ini mustahkamlashda muhim o'rin tutishini inobatga olib, sport sohasiga davlatimiz ko'magida alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada yangi zamonaviy sport inshootlarining bunyod etilishi, ularni xalqaro standart talablari asosida sport inventarlari bilan jihozlash masalalari Prezidentimiz belgilab bergan sportni rivojlantirish borasidagi islohotlar natijasida amalga oshirib kelinmoqda.

Mamlakatimizda sportni jadal rivojlantirish, xalqaro musobaqalarda yuksak natijalarga erishgan sportchilarni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashga bundan buyon ham katta ahamiyat berishni, aholi, ayniqsa, yoshlar o'rtasida sportni ommalashtirish maqsadida eng chekka tumanlarda ham bolalar va o'smirlar sport maktablarini tashkil etish kerakligini muhim vazifa etib belgilandi.

Adabiyotlar sharhi (Обзор литературы/Literature review).

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi Farmonining to'rtinchi "Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish" ustuvor yo'nalishida bevosita sport sohasini ustuvor rivojlantirish masalalari ta'kidlab o'tilgan bo'lib, unga ko'ra, "jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanadigan aholi sonini 2026-yilda 33 foizga chiqarish, sport o'yinlari o'tkaziladigan sport ob'ektlari infratuzilmasini yaxshilash va zarur sport inventarlari bilan jihozlash" kabi vazifalar belgilab berilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 22.08.2022-yildagi 465-sonli qarori hamda "Jismoniy tarbiya va sport ob'ektlarini qurish, rekonstruksiya qilish, kapital ta'mirlash va jihozlash ishlarini moliyalashtirish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 26.08.2019-yildagi PF-5787-sonli Farmonlari sport sohasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Methods/Методы).

Ushbu tadqiqot O'zbekistonda sport sohasini moliyalashtirishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarining nazariy va amaliy xususiyatlarini har tomonlama yoritishni ta'minlash uchun sifat va miqdoriy metodologiyalarni birlashtirgan holda o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekistonda sport sohasini moliyalashtirishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarini bo'yicha statistik ma'lumotlar taqqoslama tahlillar olib borilgan va tadqiqotlarda adabiyotlar ham ko'rib chiqilgan.

Tahlil va natijalar (Анализ и результаты/Analysis and results).

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2018-yil 28-dekabrda Oliy Majlisga taqdim etilgan Murojaatnomasida, "...jismoniy tarbiya va sportni yanada ommalashtirish yana bir dolzarb vazifadir. Sportni jadal rivojlantirish, xalqaro musobaqalarda yuksak natijalarga erishgan sportchilarni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashga bundan buyon ham katta ahamiyat beramiz. Yosh avlodimiz o'rtasida sportni ommalashtirish maqsadida eng chekka tumanlarda ham bolalar va o'smirlar sport maktablarini tashkil etamiz".

Darhaqiqat, dolzarb vazifalar qatorida jismoniy tarbiya va sport sohasini rivojlantirish borasida izchil islohotlar natijasida respublikamizning barcha hududlarida bunyod etilayotgan zamonaviy sport inshootlarining mavjud salohiyatidan samarali foydalanish hisobiga o'sib kelayotgan yoshlarning jismoniy tarbiya va sport bilan bandligini ta'minlashga erishish hamda xalqaro sport turnirlari va jahon arenalaridagi musobaqalarda sovrinli o'rinlar qo'lga kiritib kelinmoqda.

Jismoniy tarbiya va sport mamlakat fuqarolari hayoti va turmush tarzining ajralmas qismiga aylandi. Bugungi kun yoshlariga keng imkoniyatlar, shart-sharoitlar yaratib berish ularni sport orqali sog'lom tarbiyalashni singdirish, yuksak ma'naviyatli inson qilib tarbiyalashda har tomonlama yetuk inson bo'lishga ko'maklashish katta ahamiyatga egadir. Bizning yoshlarimiz nafaqat har tomonlama ma'lumotli va ma'naviy yetuk emas, balki sog'lom, chiniqqan, jismoniy baquvvat bo'lishi ham kerak. Bunday bo'lish uchun sport harakatining ommaviyligiga e'tibor berish, jismoniy tarbiyani rivojlantirish yoshlarning, irodaviy sifatlarini chiniqtirish, yigit va qizlarning jismoniy jihatdan mehnat va mudofaga tayyorlash zarur bo'ladi.

Mamlakat aholisining salomatligini mustahkamlab borish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish, o'quvchi va talaba yoshlarning jismoniy va

ma'naviy kamolotini oshirish, sog'lom avlod tarbiyasini takomillashtirish masalalarini tubdan hal etish istiqboli buyuk davlat qurishning muhim poydevori hisoblanadi.

O'zbekistonning mustaqil davlat sifatida shakllanishi va uning istiqlool sari dadil borishi ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, madaniy ma'rifiy sohalarni yanada takomillashtirishni taqazo etadi. Bu yo'lda sog'liqni saqlash, fan, madaniyat, texnika, iqtisod, ta'lim-tarbiya, jismoniy tarbiya va sport hamda boshqa sohalarida chuqur islohotlar olib borilmoqda.

1-jadval

2023-yil uchun O'zbekiston Respublikasining respublika byudjetidan birinchi darajali byudjet mablag'larini taqsimlovchilariga ajratiladigan byudjet mablag'larining cheklangan miqdorlari (mln. so'm)

T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
	Respublika byudjetidan ajratiladigan mablag'lar, jami	228 262 476,1
	O'zbekiston Respublikasi Yoshlar siyosati va sport vazirligi	1 477 124,7
shu jumladan:		
1	joriy xarajatlar	1 191 398,2
shundan:		
2	rivojlanish dasturlari uchun xarajatlar	785 130,0
3	Olimpiya o'yinlariga samarali tayyorgarlik ko'rish uchun xarajatlar	216 000,0
4	Paralimpiya o'yinlariga samarali tayyorgarlik ko'rish xarajatlari	34 000,0
5	sport va ommaviy jismoniy tarbiya tadbirlarining kalendar rejasiga kiritilgan tadbirlar uchun xarajatlar	215 030,0
6	yurish, yugurish, mini-futbol, velosport, badminton, stritbol va "Workout" kabi sport turlarini ommalashtirish va rivojlanish dasturlarini amalga oshirish uchun xarajatlar	50 000,0
7	sport maktablari tibbiyot xonalari zamonaviy asbob-uskunalar, dori-darmon va tiklanish vositalari bilan jihozlash, zamonaviy o'quv adabiyotini chop etish va xarid qilish, sport maktablari shug'ullanuvchilarini (terma jamoalarini) maxsus sport kiyimlari (ekipirovkalar) bilan ta'minlash uchun xarajatlar	25 000,0
8	«Besh tashabbus olimpiadasi» doirasidagi sport musobaqalarini tizimli tashkil etish va o'tkazish uchun xarajatlar	35 000,0
9	«Kurash» xalqaro assotsiatsiyasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun xarajatlar	10 100,0
10	yoshlarning bandligiga ko'maklashish va ularning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish uchun subsidiyalari	150 000,0
11	«Zakovat» intellektual klubining xarajatlari	50 000,0
12	ob'ektlarni loyihalashtirish, qurish (rekonstruksiya qilish) va jihozlash uchun kapital qo'yilmalar	285 726,5

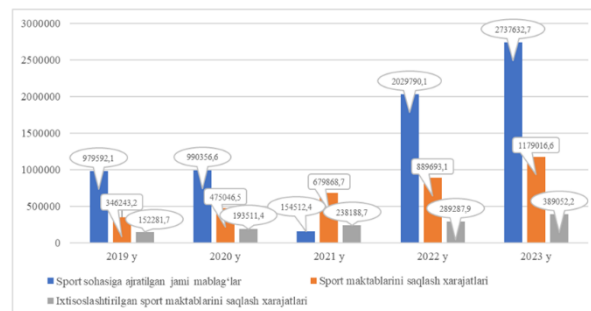
Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlari.

Milliy olimpiya qo'mitasi hamda sport tashkilotlari hamkorligida iqtidorli sportchilarni saralash va terma jamoalarni shakllantirish, sportchilarning mahalliy va xorijiy o'quv-mashg'ulot yig'inlarini tashkil etish, ularning nufuzli musobaqalardagi munosib ishtirokini ta'minlash borasida qator ishlar amalga oshirilishi belgilab berildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.11.2021-yildagi PQ-5281-sonli "2024-yil Parij shahrida (Fransiya) bo'lib o'tadigan XXXIII yozgi Olimpiya va XVII Paralimpiya o'yinlariga O'zbekiston sportchilarini kompleks tayyorlash to'g'risida" gi qaroriga ko'ra "...sportni moliyalashtirish tizimini tubdan qayta ko'rib chiqib, ushbu jarayonning shaffof bo'lishi hamda sarflangan mablag'larning natijadorligiga e'tiborni qaratish; Davlat byudjetidan ajratilayotgan mablag'larning samaradorligi, shaffofligi va hisobdorligini oshirish maqsadida, O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi, O'zbekiston Milliy paralimpiya qo'mitasi va sport federatsiya (assotsiatsiya) lariga Olimpiya va Paralimpiya o'yinlariga tayyorgarlik ko'rish uchun mablag' ajratish bo'yicha alohida tartibni joriy qilish" masalalari belgilab berildi.

1-jadvalda mamlakatimiz hududlarida 2023-yil uchun O'zbekiston Respublikasining respublika byudjetidan birinchi darajali byudjet mablag'larini taqsimlovchilariga ajratiladigan byudjet mablag'larining cheklangan miqdorlari keltirilgan bo'lib, unga ko'ra Respublika byudjetidan ajratiladigan jami mablag'lar 228 262 476,1 mln. so'mni tashkil etgan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasi Yoshlar siyosati va sport vazirligi tomonidan esa 1 477 124,7 mln. so'm ajratilgan.

Tahlillarga nazar tashlaydigan bo'lsak, 1-rasmda mamlakatimizda sport sohasiga 2019-2023 yillarda ajratilgan mablag'lar dinamikasi

1-rasm. O'zbekiston Respublikasida sport sohasiga 2019-2023 yillarda ajratilgan mablag'lar dinamikasi (mln.so'm)*

keltirilgan bo'lib, unga ko'ra, 2019 yilda jami ajratilgan mablag' 979592,1 mln.so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda 2737632,7 mln.so'mni tashkil etgan bo'lib, 2019-yilga nisbatan 1758040,6 mln.so'mga ortgan. Shuningdek, ajratilgan mablag'lar asosan respublikamiz bo'ylab sport maktablarini saqlash hamda ixtisoslashtirilgan sport maktablarini saqlashga ketgan harajatlar tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish dasturi tasdiqlanib, unga muvofiq keng ko'lamli, aniq maqsadli ishlar amalga oshirilishi ko'zda tutilgan. Dasturga muvofiq:

- jismoniy tarbiya va sport sohasini tashkil etish va boshqarish tizimini rivojlantirishga yo'naltirilgan qonunchilikni yanada takomillashtirish;

- jismoniy tarbiya va sport sohasining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, zamonaviy sport komplekslarini qurish, ularni zamonaviy sport uskunalar va anjomlari bilan jihozlash, mazkur sohada xususiy sektorni rivojlantirish;

- jismoniy tarbiya va sport sohasida kadrlar tayyorlash, ularni qayta tayyorlash va malakasini oshirish muassasalarini ilmiy-uslubiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, sport maktablarini yuqori malakali murabbiylar va tibbiyot xodimlari bilan ta'minlash;

- ta'lim muassasalari o'quvchi va talabalari, aholining keng qatlamlari o'rtasida sog'lomlashtirish, jismoniy tarbiya, ommaviy sport ishlarini tashkil etish, kompleks sport musobaqalarini o'tkazish, yoshlar orasidan iqtidorli sportchilarni saralab olish va ularni maqsadli tayyorlash kabi yo'nalishlarda kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish nazarda tutilgan.

Xulosa va takliflar (Заключение/Conclusion).

Xulosa o'rinda aytish joizki, sport faoliyatini ommaviy darajada rivojlantirish bilan birga, sport sohasini moliyalashtirishni oqilona tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Mamlakatimiz sport sohasini rivojlanish jarayonlarini moliyalashtirish orqali biz kelajak avlodni jismoniy tarbiya va sportga bo'lgan qiziqishlarini yanada rag'batlantirishga erishishimiz mumkin. Sport sohasini moliyalashtirishni rivojlantirishda e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan asosiy masalalar quyidagilardan iborat bo'lishi maqsadga muvofiqdir: sport sohasiga barchani birdek qiziqitirishga oid muhim dasturlarni ishlab chiqarish; sport infratuzilmalaridan samarali foydalanish maqsadida sport musobaqalarini keng targ'ib qilish hamda moliyalashtirishda xususiy mablag'larni jalb qilish; sport sohasini rivojlantirish orqali har bir sport mahsuloti yoki xizmati o'z iste'molchisini topishi hamda sport turlari bo'yicha sport muxlislari va tomoshabinlarini ko'paytirish orqali daromad manbaini ko'paytirishga poydevor yaratish muhim ahamiyatga ega.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmoni. 2018 yil 5 mart. www.lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/5841063>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi// Xalq so'zi, 28 dekabr, 2018 yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.11.2021 yildagi PQ-5281-son "2024 yil Parij shahrida (Fransiya) bo'lib o'tadigan XXXIII yozgi Olimpiya va XVII Paralimpiya o'yinlariga O'zbekiston sportchilarini kompleks tayyorlash to'g'risida" gi qarori. <https://lex.uz/docs/5713410>
5. Colleen Bee Vassilis Dalakas. 2021. Introduction to special issue on sport marketing and sponsorship. Journal of Business Research. Volume 124. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296320308365>

-
6. Michal Varmus Milan Kubina. 2015. Innovative Approaches to Creation of Marketing Communications for Sports Clubs. *Procedia Economics and Finance*. Volume 26, 2015, Pages 12-16.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115007947>
 7. Nathan Kirkpatrick, Joseph Pederson, DarinWhite. 2018. Sport business and marketing collaboration in higher education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*. Volume 22, June 2018, Pages 7-13
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1473837617301521>
 5. Vanessa and Ratten, Hamish 2011, International sport marketing: practical and future research implications, *Journal of business and industrial marketing*, vol. 26, no. 8, pp. 614-620.
 6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi. <https://www.stat.uz/uz/>
 - ..